

Julien Wolbers: voorvechter voor afschaffing slavernij kwam uit Heemstede

Marc de Bruijn

26 juli 2019 was het tweehonderd jaar geleden dat in Heemstede Julien Wolbers werd geboren. Hij was een van de belangrijkste krachten achter de afschaffing in 1863 van de slavernij in Suriname.

▼ *Het huidige 't Wolbers Huys' aan Kerklaan 13-15, een gemeentelijk monument.*

Julien Wolbers werd op 26 juli 1819 geboren in Heemstede aan de Zandvaart, nu de Kerklaan. Zijn vader Herman Wolbers had een schildersbedrijf en glazenmakerij. Juliens moeder Maria Peschar overleed zes weken na Juliens geboorte en liet vader Herman met zes jonge kinderen achter. Herman hertrouwde binnen zes maanden.

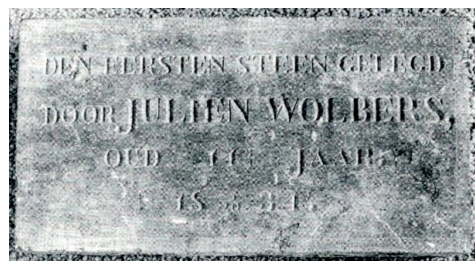
Na zijn schooltijd kwam Julien (hij was vernoemd naar de vader van zijn moe-

der) bij zijn vader in de zaak. Na diens overlijden in 1843 zette Julien samen met zijn broer het schildersbedrijf voort. Maar zijn belangstelling ging meer uit naar bestuurlijke en spirituele zaken. Hij vervulde diverse publieke functies in Heemstede, was lid van de gemeenteraad, zat in het bestuur van de Nederlands-hervormde kerk en werd regent-armmeester van het Wees- en arnhuis bij de IJzeren Brug over de Zandvaart.

► De 14 ¾ jaar oude Julien Wolbers legde in 1834 de eerste steen voor uitbreiding van het pand aan de Zandvaart (nu Kerklaan 13) in Heemstede. De steen is helaas verloren gegaan.

Beets en Réveil

Bovenal ontwikkelde Julien Wolbers zich door zelfstudie tot een belangrijk publicist en historicus. Nicolaas Beets, van 1840 tot 1854 predikant bij de Nederlands-hervormde kerk in Heemstede, bracht hem in contact met het Réveil, een groep theologen, letterkundigen en politici die in niet-georganiseerd verband een herleving op kerkelijk en vooral geestelijk gebied wensten. Door het stichten van opvangthuizen voor jongens en meisjes, brei- en naaischolen en diaconessenhuizen wilden ze op praktisch-filantropische wijze verbetering van maatschappelijk slechte omstandigheden. Twee keer per jaar hielden zij bijeenkomsten in Amsterdam ter bespreking van godsdienstige en

maatschappelijke problemen, waaronder de slavernij.

Tegen slavernij

In het Verenigd Koninkrijk was de slavernij in 1834 afgeschaft. Begin jaren veertig van de 19de eeuw sprak de Engelse activiste Elisabeth Fry enkele malen op bijeenkomsten van het Réveil, waarbij ze opriep tot het stichten van een anti-slavernijvereniging. De Réveil-mensen stonden aanvankelijk afwijzend tegenover abolitionisme, het streven naar afschaffing van de slavernij. In de Bijbel werd het houden van slaven niet verboden en bovendien was het aan de koning om hierover te beslissen. Langzamerhand werd er wel steeds meer bekend over wreedheden en misstanden op de slavenplantages in Suriname. Hierdoor sloeg de stemming binnen het Réveil om. In 1841 besloten de Nederlandse abolitionisten een petitie aan koning Willem II te sturen om een vereniging op te richten. Maar er ontstond interne onenigheid en de vereniging kwam er niet. Minister J.C. de Rijk antwoordde

► Links geseling van een zwarte slavin, rechts een zwarte slaaf, levend aan zijn ribben met een vleeshaak opgehangen. Gravures uit de Italiaanse vertaling (1818) van John Gabriel Stedman, *Reize naar Surinamen en door de binnenste gedeelten van Guiana* (eerste versie in het Engels: 1797).

in juni 1842 dat de slavernij op termijn zou moeten worden afgeschaft, maar dat publiciteit over wreedheden de zaak in diskrediet zou brengen. Ook was er steeds discussie over de vergoeding, die de staatskas zou moeten betalen aan de eigenaren van de slaven als deze zouden worden vrijgelaten.

Wolbers: fanatiek abolitionist

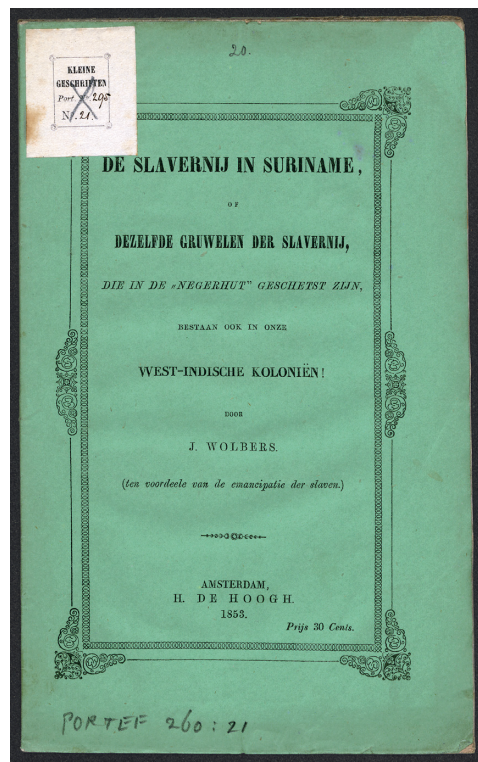
Julien Wolbers luisterde niet naar minister De Rijk en bleef fanatiek vechten voor afschaffing van de slavernij. Hij las het boek *Uncle Tom's Cabin (De negerhut van oom Tom, 1852)* van de Amerikaanse schrijfster Harriet Beecher Stowe en luis-

terde naar mensen die de situatie in Suriname uit eigen waarneming kenden. In 1853 publiceerde Wolbers een brochure 'De slavernij in Suriname, of dezelfde gruwelen der slavernij, die

'...dezelfde gruwelen der slavernij, die in de 'Negerhut' geschetst zijn bestaan ook in onze West-Indische Koloniën!'

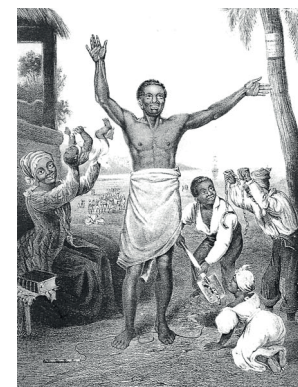
in de 'Negerhut' geschetst zijn bestaan ook in onze West-Indische Koloniën!', een jaar later gevolgd door de brochure 'De Surinaamsche neger slaaf: Verhaal van een bezoek op eenige plantaadjes in Suriname'. Wolbers toonde in deze beide in Heemstede geschreven brochures aan dat slavernij in strijd is met de waardigheid en de rechten van de mens.

Wolbers verliet in 1856 zijn schildersbedrijf en vestigde zich als rentenier in Utrecht, waar hij zijn tijd aan studie en schrijven besteedde. Ondertussen bleven de abolitionisten petitie aan de overheid sturen. Vanaf 1856 echter verzwakte de strijdbaarheid. Wolbers daarentegen bleef moreel verontwaardigd en bleef pleiten voor emancipatie en zending in Suriname. Voortdurend publiceerde

▲ Deze brochure van Wolbers verscheen in Amsterdam, maar werd geschreven in Heemstede.

► Gravure, uitgegeven in 1863 ter gelegenheid van de afschaffing van de slavernij in Suriname. Vrijgelaten slaven begraven hun verbroken slavenketens.

hij brochures en schreef petities aan de regering en de Kamer ter ondersteuning van het eerste wetsvoorstel tot afschaffing van de slavernij.

Het duurde tot 1863 voordat de slavernij in Suriname en op de Antillen officieel werd afgeschaft. In Nederlands-Indië was dat een paar jaar eerder geruisloos gebeurd. In Suriname, waar 33.000 slaven werden vrijgemaakt, bleef het effect van de afschaffing voorlopig beperkt. De voormalige slaven waren verplicht om na hun vrijmaking nog minstens tien jaar op contractbasis op de plantages te blijven werken. De slaveneigenaars kregen als vergoeding voor elke vrijgemaakte slaaf 300 gulden uit de staatskas. Dat de slavernij in Suriname uiteindelijk is afgeschaft, is voor een belangrijk deel te danken aan de inspanningen van Julien Wolbers.

Publicist en historicus

Wolbers zette zich aan een verdere bestudering van Suriname en raadpleegde daarvoor archieven in Den Haag en Engeland. Hij heeft Suriname nooit bezocht. In 1861 verscheen zijn meer dan 850 pagina's dikke *Geschiedenis van Suriname*, ook nu nog een gezaghebbende publicatie. Koning Willem III aanvaardde het boek welwillend en benoemde Wolbers hiervoor in 1862 tot ridder in de (Luxemburgse) orde van de Eikenkroon. Later schreef Wolbers ook een geschiedenis van Java. In 1868

en 1869 verschenen twee delen, maar het vervolg over de geschiedenis van Java na 1677 kwam niet tot stand.

▲ *Julien Wolbers (1819-1889) met op zijn revers de ridderorde van de Eikenkroon. Koning Willem III kon deze orde buiten de verantwoordelijkheid van zijn ministers uitreiken en deed dat regelmatig expres aan personen, wiens mening haaks op die van zijn ministers stond.*

Sociaal actief

Wolbers was ook een van de oprichters en bestuursleden van de Anti-Revolutionaire Kiesvereniging 'Nederland en Oranje' in Utrecht in 1868. Hij bleef secretaris tot 1881 en was van 1884 tot zijn overlijden in 1889 lid van de Provinciale Staten in Utrecht.

Als goed Réveilman was hij ook sociaal actief. Vooral op zijn initiatief kwam in 1870 in Utrecht het eerste militair tehuis in Nederland tot stand, dit om te voorkomen dat militairen te veel in de kroeg rondhingen. Later kwamen er door het hele land militaire tehuizen. Door toedoen van Wolbers werd in 1871 in Utrecht een werkinrichting voor blinden geopend. Idee hierachter was dat werkverschaffing het beste middel was om armoede te lenigen.

In die tijd raakte Wolbers ook steeds meer bij de arbeidersbeweging betrokken. Hij werd hoofdredacteur van *De Werkmansvriend*, met daarin ook bijdragen van het Algemeen Nederlandsch Werklieden-Verbond (ANWV). Wolbers zag zijn blad als contactorgaan tussen werkliedenverenigingen die op 'goede' (niet revolutionaire) grondslag berustten en was zelf voorstander van een organisatie op christelijke (protestantse) grondslag. Onder voorzitterschap van

Bronnen

<https://bwsa.socialhistory.org/biografie/wolbers>

H. Krol, *Heemstedse gemeentepolitiek in de jaren tussen omstreeks 1750 en 1900*, Heemstede 1989.
 'Julien Wolbers (1819-1889). De beste geschiedschrijver van Suriname' in: E. Vanvugt, *Nestbevuilers. 400 jaar Nederlandse critici van het koloniale bewind in de Oost en de West*, Amsterdam 1996.

Via www.dbnl.org kunt u van Julien Wolbers 'De Slavernij in Suriname, of Dezelfde gruwelen der slavernij die in de 'Negerhut' geschetst zijn, bestaan ook in onze West-Indische Koloniën!' (1853) en zijn 'Geschiedenis van Suriname' (1861) raadplegen.

Zijn 'De Surinaamsche negerslaaf: verhaal van een bezoek op eenige plantaadjes in Suriname' (wat Wolbers ondertekende met: Heemstede, april 1854) kunt u via www.kb.nl inzien.

Wolbers werd in 1876 het Nederlandsch Werkliedenverbond Patrimonium opgericht, waarvan Wolbers in 1880 erevoorzitter werd. Patrimonium heeft een belangrijke rol gehad bij de emancipatie van protestantse arbeiders.

Wolbers privé

Julien Wolbers trouwde in 1837 met Albertina Stoffels. Het huwelijk bleef kinderloos. Henry Adams, omschreven als 'een negerjongen', heeft een paar jaar bij het kinderloze echtpaar in huis in Utrecht gewoond. Hierover

schreef Wolbers in een brief aan Tweede Kamerlid en voorman van het Réveil Guillaume Groen van Prinsterer: 'Ik deed het met blijmoedigheid, daar ik hem beschouwde als mij van den Heere toegezonden'.

Julien Wolbers overleed in Utrecht op 22 september 1889. Deze Nederlands geschiedkundige, literator en abolitionist is nu vooral bekend als emancipator van de slaven in Suriname.

Om Julien Wolbers en zijn inspanningen te eren zou zeker een straat in zijn geboorteplaats Heemstede naar hem vernoemd kunnen worden.

▲ Kop van *De Werkmansvriend*, 7 januari 1887, hoofdredacteur J. Wolbers.